

L' ART DEL PAGÉS

SECCIO D' AGRICULTURA PRACTICA.

Lo meu modo de contar (*).

Es deber de gratitut adobar las terras, y qui no ho fá ho paga ben car.

Allá en la verge América, ahont la terra no val res de compra, ni 's paga contribució, ahont lo terreno es riquíssim per las suas substancias, ahont los travalls ab vapor, animals ú homes, no costan gran cosa, es ben clar que lo gran negoci es explotar molta terra, y no femar may res; pero aquí hont un jornal de terra costa un ull de la cara, hont las contribucions son altas, hont valen diners los travalls, y los productos no gaires, es menester, es precís, es indispensable, adobar las terras, y adobarlas molt.

No ferho aixís, es ensorrarse, y afegir un gran despilfarro á la miseria general, que 'ns vé sobre, es cridar mes y mes la desgracia; y la causa de tants mals, es contar malament, es no saber de contar.

Entrem en comptes. Tothom sab lo que es un jornal de terra (mitja hectárea próximament).

Plantat de vinya, y uns anys ab altres val á lo menos, segons tinch contat, 334 duros que 'm sembla que á lo menos, han de donar lo tres per cent. Si no mes aixó, li fas donar, estimat pagés, no 't pensis que hajas tu guanyat poch ni molt, ab tos travalls y cuidados, porque l' interés aquell, es lo que dona lo diner per si sol, sens cuidar-lo gens ni mica.

Soposem que 'l cuidas, per ferlo donar quelcom mes.

(*) De *La Comarca del Noya*, periódich quinzenal de Sant Sadurn de Noya.

Tens lo jornal de terra plantat de vinya y s' hi poden contar de 2500 á 3000 ceps, que al cap del any te donarán 15 cargas de vi, que ja es prou donar com á tipo general Las vendrás... ¿A quin preu lo vi? .. Anirà segons los anys, y no segons la teva voluntat. No hi pots fer gran cosa mes, que cuidar-lo y vigilar-lo que no 's torne agre.

Mes, si poch pots fer per apujar lo preu de venta, pots fer molt per abaixar lo preu de compra, 'perque 't resulte á tu molt mes barato.

¿Vols saber á quin preu te costan las 15 cargas de vi, que culls en lo teu jornal de terra?

Per l' interés al tres per cent dels 334 duros preu d' un jornal de terra inmovilísat per produir lo vi, y sens amorti-sarlo... 10 duros

Per podar (colgant en la vinya las redoltas), fer colgats, cavar, esporgar, ensofrar (sofre y tot), magencar, sulfatar (sulfat de coure y tot), contri-bució, no 'n tregas res de. 20 »

Total cost de las 15 cargas de vi. 30 "

que 't resulta á 2 duros cada carga, y has de confesar que no ho he contat gens llarch.

He deixat lo cullir, trepitjar y prempsar, suposant per no com-plicar los comptes, que casi ho pagan las brisas.

¿Quins comptes sortirian si cada any posavas dotze duros d' adobs en dit jornal de terra? No que 'ls hi poses tots dotse d' adobs, sino contanthi també los trevalls de colocarlos. Ni es menester que 'ls hi poses cada any, bastará que n' hi colgues trenta sis duros cada tres anys per Octubre ó Novembre.

Si així ho feyas jo 't prometo y no tinch por de quedar mala-ment, que si podas com correspon, cullirás en aquella vinya 30 cargas de vi á lo menos, sens atropellar-la poch ni molt. He dit 30 cargas pero estich segur que 'n donaría mes; y además la terra s' enriqueiria de dia en dia, y ben prompte 't valdria molts mes diners; 'perque la cullita que farias no treu de la vinya mes que la meytat próximament de lo que hi posarias.

Tel vegada dirás que gastar adobs, sols pot ferse cuan lo vi 's paga molt, 'perque sent lo vi barato no paga 'ls gastos que s' hi fan.

Sobre aixó 't diré que quan mes gastes per jornal de terra,

fins á cert limit, menos gastarás per carga de vi, y per lo tant que quan lo vi es mes barato es quan s' imposa la necessitat de adobar las terras.

Trayem los comptes y ho veurem.

Per l' interés al 3 per cent dels 334 duros preu d' un jornal de terra, inmovilísat per produhir lo visens amortisar-lo. 10 duros

Per podar (colgant en la vinya las redoltas), fer colgats, cavar, esporgar, ensofrar (sofre y tot), magencar, sulfatar (sulfat de coure y tot), y contribució, no 'n tregas res de. 20 »

Total cost de las 30 cargas de vi pels gastos fixos. 30 »

que resulta á meytat de preu ó siga á duro per carga.

Afegintli los dotse duros de adobs repartits en las trenta cargas resultan dos pesetas per carga, ó siga cost total de una carga. set pesetas.

Una carga de vi sens adobar la vinya 't costa 10 pesetas y adobantla 7 pesetas no mes.

No hi conto res d' amortisació de la terra, encara que sens adobarla se va empobrint, ni desconto, com fora just, lo que la terra adobantla va guanyant.

Si vens lo vi á 3 duros guanyarás 15 duros no adobant la vinya, y 'n guanyarás 48 adobantla.

Si 'l vens á 2 duros sens adobar la vinya, no guanyarás ni un ral, y encara 't donará tres pesetas per carga adobantla ó sigan 18 duros, que es mes que venentlo á 3 duros y no adobant la vinya.

Si 'l vens á 8 pesetas, sens adobar la vinya perdrás dos pesetas per carga, y adobantla encara guanyarás 6 duros en aquell jornal de terra.

Multiplicant per 100 los números dats ó sia contant lo rédit de una finca de 100 jornals de terra, que suposem bastant igual, obtindrás:

	Sens adobarla	adobantla
Venent lo vi á 3 duros . . .	1500 duros	4800 duros
» » á 2 » . . .	res	1800 »
» » á 8 pesetas, pérdua, 600 duros guany	600	»

Ja veus quins resultats més diferents.

Algún pel pots trobar en los meus comptes, que tal vegada rebaixin un xich lo negoci, pero no per aixó deixarà de ser negoci, y molt mes bó que 'l que fas regateixant lo preu del sulfat de coure ó del sofre,

Recordarás que en lo principi d' aquest article he dit que no abonar las terras es afegir un gran despilfarro á la miseria que 'ns ve sobre, es cridar mes y mes la desgracia. Ara ja pots veure lo perque.

¿No 't sembla que tenir un jornal de terra per fer no mes que 15 cargas, es gran despilfarro, si se 'n poden fer 30, sens posarhi ni un pam mes? ¿que es també un despilfarro plantar tres mil ceps, cabar tot un jornal de terra y magencarlo, y ensofrarlo, y sulfatarlo no més per 15 cargas podentne fer 30 ab los mateixos jornals?

Ab los mateixos jornals de cavar, d' un modo cavas 15 cargas, y de altre 30, y lo mateix pots dir de plantar, magencar, ensofrar y sulfatar.

Lo pagés que no adoba las vinyas, es com lo carreter que per estalviar gra, y fer allargar los matxos, no treballés mes que dia per altre. ¿Que passaria? Que tot lo jornal que guanya s' ha de consumir per mantenir los matxos lo dia que treballan y lo dia que nó.

Estudia, estimat pagés, lo que dich, y també la comparació última, y vulla Deu. que 'n tregas ideas profitosas per aquestos anys de miseria general.

UN PAGÉS, M. R.

Utilitat que reporta á la agricultura la conservació dels aucells y respecte que deu tenirse per tal motiu.

V.

(Acabament.)

¿Qué han fet los gobiernos de las naciones y certámen científicos' para proteger y fomentar los aucells?

En 1880 ó 81, hi hagué á París un Congrés insectelógich; que al acabar sos treballs manifestá que en atenció á que 'ls danys que causan los insectes en Fransa puján á mil milions de franchs anyals, consideraba indispensable la ensenyansa obligatoria de la entomología aplicada, en las escuelas públicas.

No sabem si per efecte d' aquest Congrés lo ministre d' instrucció pública feu circular (creyém en 1883) á tots los directores dels Liceos, col·legis y escuelas, la ordre de dedicar mitja hora, al menys, cada mes, per donar una conferencia als noys, referent á la protecció que den dispensarse als aucells. Los mestres, diu la circular, farán saber á sos deixebles que 'ls está prohibit lo traure als aucells de sos nius, y que no solament poden ésser castigats ab la presó sinó que á mes sos pares son responsables y poden ésser castigats ab una forta multa. Se 'ls farà entendre que 'ls aucells prestan un servey inestimable á la agricultura destruhint los cuchs, las orugas y las larvas en quantitats considerables; dirá que está prohibit agafar y destruir nius tant en las propietats tancadas, com en las overtas. Se 'ls llegirá mensualment la llista dels aucells perjudicials, los que, poden ésser destruhits per tots los medis possibles. Totas aquestas instruccions debían estamparse y fixarse en las escuelas.

Espanya.—Nostra nació ha fet molt poca cosa y com aquí las lleys no 's compleixen, se destruheixen continuament moltíssims animals útils á la agricultura, obtenint en cambi inmensas pérduas en las cullitas. Pera que no 's cregui qu' exagerém copiarém tres trossos: l' un es d' aquesta Revista agrícola *L' Art del Pagès* que en la página 249 del any 1883 diu aixís: «Estém á la temporada en que entran las aus de pas y permaneixen alguns dias en nostre pays pera trasladarse á principis d' hivern á paissos mes calents, lo qual en nostra comarca anomenan la *passa*. Aquest any n' han entrat á milions y 'ls cassadors *n' han agafat ab sas telas tots los que han volgut.*»

L' altre tros ó párrafo que es tret d' una exposició del any 1876 de la Comisaria régia de Agricultura de Tarragona que elevá al Consell d' Agricultura, diu: «Sorprendrá indubtablement á V. E. que li diga que la falta d' aucells en aquesta provincia es deguda principalment á tres dotzenas d' homens que 's diverteixen, gosan y rihuen, mentres los pagesos sofreixen y ploran, vegent com los insectes devoran sas cullitas, per agassar aquells los aucells ab telas y reclams en la vora de la mar. ¡Y no es ben trist que per son gust sofreixi la provincia y en fa consecuencia la nació, un perjudici de milions!» Dihém per son gust porque las aurenetas y altres aucells insectívoros que agafan á milions no se profitan generalment, porque repug-

nan menjarlos y veus aquí un altre argument, qu' es: que Deu ha criat los aucells insectívoros, no pera que servissin d' ali-
ment al agricultor sino pera auxiliarlo perseguint als insectes.

La Revista *El Porvenir de Mallorca*, any 1875 pág. 192 queixantse de la persecució que sofreixen los aucells diu: «Fà pena veure á Palma tots los diumenjes y dias de festa la venda de pardals joves que son trets de sos nius per anar á morir en mans de xicots que 'ls martiritzan horrorosament. A l' extranjer hi ha societats destinadas á protegir no solament á las innocents aus, sino que també á tots los animals; á Mallorca en cambi se 'n fundan d' altres pera destruhirlos ¡Y luego dirán que no progressém!»

En Espanya fins l' any 1879 lo govern no havia legislat sobre la protecció dels aucells, aixís ho diu lo Sr. Artizá en lo *Calendari del Pagès* de dit any: sols s' han ocupat de la cassa. Posteriorment en la ley de cassa de 1879 en l' article 17 se llegeix que 'ls aucells insectívoros, que determinarà un reglament especial, no poden cassarse en cap temps en atenció als beneficis que reportan á la agricultura. L' article 20 prohibeix en tot temps la cassa ab fura, llassos, perxas, telas, besch, etc., y qualsevol altre artifici, esceptuant los aucells que no sigan declarats insectívoros en lo reglament que 's redacti al efecte. L' article 22 prohibeix la cassa ab llum artificial per evitar las moltas pérduas que s' ocasionan. L' article 51 mana que tota persona que destruheixi los nius de perdius y 'ls demás de cassa menor será cridada á judici de faltas á pagar de 5 á 10 pessetas la primera vegada, de 10 a 20 la segona y de 20 á 40 la tercera. També diu que 'l qui en temps de veda destruheixi los nius dels aucells, que 'l reglament especial consideri útils á la agricultura será castigat la primera vegada ab una multa de 1 á 5 pessetas, la segona de 5 á 10, y la tercera de 10 á 20. Finalment los pares, representants legals y amos dels infractors son responsables civil y subsidiariament de las infraccions que fassin sos fills, criats ó personas que estiguin baix son poder, segons l' article 53.

Com se veu, aquesta ley es molt incomplerta y á mes que si está en vigor se compleix poch.

Entre las personas oficials á qui 'l pays ha d' estar agraht devém citar al Sr. Gobernador civil que manaba en 1869 la provincia de Tarragona, 'l qual se dirigí als batlles de sa circums-

cripeió recomanantlos la necessitat d' escoltar los consells del art agrícola, qu' ensenya lo respecte que havém de tenir als aucells, puix que sens ells la agricultura estaria exposada á perjudicis incalculables. «Qui mata á un aucell, diu la circular, no sols se priva d' un amich sino que fà mes encara, al matarlo 's perjudica á n' ell mateix, y fins priva que 's menji als corchs que trovantse en la escorsa dels arbres s' introduheixen en la fusta, devoran sa médula y acaban per destruhirlos, deixant l' agricultor de cullir los fruyts que aquells li donaban » Acaba recomanant, entre altres cosas, als ajuntaments que procurin crear y fomentar associacions protectoras dels aucells.

També es digne de lloa la circular del governador de las Balears en 1878 que entre altres cosas disposa que no 's «permeti la introducció á Palma de reclams, telas ó filats, barrellas, llasos, paranyes, furas y cualsevol altre artifici d' engany pera la cassa etc.; prohibeix també en tot temps la introducció y venda de tota mena d' aucells sedentaris, vius ó morts, encarregant á sos subordinats que vigilin los mercats pera que aquestas disposicions no sigan lletra morta.»

GUILLÉM J. DE GUILLÉM GARCÍA.

CALENDARI DEL APICULTOR MOVILISTA.

MAIG.

Assegurat 'l temps, en plena primavera ja, la maravellosa activitat de las abellas fà conjunt ab la esplendides de la floració

Los anteriores trevalls, haurán contribuït al desentrotlló de la cria y á obtenir colonias populosas que hem clasificat *normals*. Hem arribat, donchs, al comensament de la cullita, á qual fi, engrandirem las habitacions ó ruscós, posant un pis ó enllargant per los dos extrems, segons sia 'l sistema d' aquells. Usarem marchs buyts esquetats com á medi d' obtindre nou *material mòvil* en estalvi de fulla dè cera estampada, y si contessim ab bona existencia l' usarem en ventatja, encara que sempre será convenient posar algun march buyt pera satisfacer la natural necessitat ab la producció de cera.

Quant se te alguna práctica, als comensaments del mes es la millór época pera efectuar ab dos colonias *normals* la operació coneguda per *dotblá*.

Haurem de preparar l' extractor de mel, qual engin y está fundat en lo desentrotlló de forsa centrífuga que posseheix tot l' march, y que se manifesta, per lo llansament de la sustancia que ab ell está menys arrapada, obtenint d' aquest modo nostre proposit, que facilitem avans per medi de la *desoperculació*.

Lo moviment será en lo sentit de que 'l llistó inferior marxi endevant, en lo sistema de marchs allargats, y cuan en lo extractor entri mes de un march, serán posats circularment, de modo que al llistó superior del un segueixi l' inferior del següent. Baix lo criteri de regularitat y bona práctica en lo treball, considerem inconvenient pera 'l pagés l' extractor anomenat *petite merveille* (en francés,) ó sia pera un sol march. Qui poseheixi de 8 ó 10 ruscós en augment deurá preferir lo disposat pera dos marchs y cual preu escedeix del d' aquell en tres ó quatre duros

Aludirem de pasada á la cuestió de aixamagte artificial. Coneguda de un modo perfecte pels antichs abellaires de nostra terra, lo practican baix lo nom de *treure un aixam* y en lo sistema movilista es completament fácil. En general s' observa major activitat en los aixams naturals.